

ורגלך לא בצקה. זה המנעל מלמד שהיו נישאים על גבי עננים כלומר לא בא לרגלך צוקה להתיחף. וכו'. ד"א ורגלך לא בצקה. מפני שלא נתיחפה¹.

משנת רבי אליעזר פרשה י

גדולה היא הענוה, שבה נתגדלו בני קהת. שהיו מובחרין משבט לוי, וכו'. ולא עוד, אלא שהיו מהלכין יחפין, שלא היו יכולין לנעול את הסנדל. אם מפני כבוד הבריות שנו רבותינו הנושאים את המטה אסורין לנעול את הסנדל, מפני כבודו של מקום על אחת כמה וכמה.

מדרש רבה במדבר - פרשה ה פסקה ח

ד"א כמה היה שבטו של לוי מעולה מישראל שישראל היו מהלכין לבושים סנדלים אבל שבטו של לוי שהיו טוענין בכלי המשכן היו מהלכין יחפים הרי למדנו שהיו שבט לוי מעולה מכל השבטים.

שפתי כהן

ורגלך לא בצקה. פירש רש"י ז"ל לא נפחה כבצק. ולא נהירא שהם לא היו הולכים שענני כבוד היו מוליכין אותם, ונראה כמתרגם שאמר ומסאנך לא יחפו שמעולם לא סרו המנעלים מעל רגליהם, כמו השמלה.

שפתי חכמים

וא"ת והא בפרשת כי תבוא (להלן כט, ד) כתיב ונעלך לא בלתה מעל רגלך שמע מינה שהיו להם מנעלים. וי"ל דהתם קאי איוצאי מצרים שהיו להם מנעלים, אותם מנעלים לא בלו מעל רגליהם, ומה שפירש כאן היינו אותן שנולדו במדבר שלא היו להם מנעלים (ויפה עשו בהוצאת עו"ה שציינו לדב"ט ומנחת יהודה ובא"ט).

גור אריה וכן ברע"ב

כדרך הולכי יחף. וקשה, דהא כתיב בפרשת כי תבא (להלן כט, ד) "ונעלך לא בלתה מעל רגלך", ואם כן לא היו הולכים יחפים (קושית הרא"ם). ואין זה קשיא, כי כך פירוש; "ורגלך לא בצקה", כי היה לך מנעלים ולא הלכת יחף, ולכך לא נפח רגלך כדרך הולכי יחף.

ביאורי מוהרא"י (לבעל תרומת הדשן) וכ"כ בדברי דוד לט"ז

שמלתך לא בלתה מעליך ורגלך לא בצקה זה ארבעים שנה: פירש"י (ורגלך) לא בצקה. לא נפחה כבצק כדרך הולכי יחף שרגליהם נפוחות. מקשים והא כתיב בפרשת כי תבא (דברים כט, ד) ונעלך לא בלתה מעל רגלך, ויש לומר קצת דודאי מה שהיה סביב הרגל וסביב האיסתוירא לא בלתה כי לא השליט המקום ב"ה בהא ענין הריקבון אלא מה שתחת כפות הרגלים שהוא מתקרקע מחמת הדריסה נוכל לומר שלא רצה הקב"ה להגן כנגד זה וכו'.

משכיל לדוד

לא בצקה וכו' הולכי יחף וכו'. נראה מזה שהיו הולכים יחפים במדבר ואיברא דהכי מסתברא שהרי אמרו רז"ל שהיו להם ז' ענני כבוד ואחד מהם תחתיהן שהיה מוליכם ואין ספק דלאו ארח ארעא לילך במנעל ע"ג הענן. אך ק' דבסוף פרשת תבא כתיב ונעלך לא בלתה מעל רגליך דמשמע שהיו הולכים במנעל. וקו' זו הרגישו בה המפ"ז ונדחקו טובא ע"ע ולעד"ן דנעל האמור שם ע"ד משל ודמיון ורומז למה שהיה תחת רגליהם וזה שאמר ונעלך לא בלתה לפי שבאמת לא היה נעל ממש אלא נעל קדוש וה"ט דלא כתיב ונעלך ל' רבים וכדכתיב נמי לא בלו שלמותיכם כ"ש דהול"ל ונעלך דהא ודאי תרין אצטריכי לב' רגלים אבל אי קאי על הענן ניחא וה"נ אתי שפיר מאי דכתיב מעל רגליך שהרי הנעל הוא תחת הרגל והול"ל מרגליך (ועיין בפ' מצות חליצה במתני' מן הארכובה ולמטה וכו') ולפי דרכנו ניחא דרך כבוד כתב קרא הכי. ומצאתי הוון לי דביחזקאל דכתיב ואנעלך תחש תרגם יונתן ויהיבית מסן דיקר ברגליכון ואין ספק שכיוון למאי דאמרן.

שו"ת יד אליהו סימן ב

והנה כתב בטור ברקת' פי' תרי"ג דף שי"ג ג' אסור לנעול במנעל ביה"כ כו' צא ולמד מה עשה לדור המדבר שנאמר ואנעלך תחש כאשר נתבאר אצלי בפסוק מה יפו פעמך בנעלים כו' בסיני היה משבח לכנסת ישראל על אותם מנעלים שהלביש אותם הקדוש ברוך הוא לפי שנתנדבו לשמו ואמרו נעשה כו' אמנם אח"כ נאמר הורד עדיך מעליך וגם לאדה"ר הין מנעלים של כו'.

¹ ועי' במזרחי

נמצא דהכל כוונה אחת הן קודם החטא שניתן לאדה"ר ולישראל דבר שמורה על אחדותו וכו' הן אחר החטא שכוונת שניהם לתקן החטא ההוא אדה"ר בפר שלו וישראל בבנין המשכן ועמ"ש בעה"ט פ' תרומה: י"ג נאמרו כאן נגד י"ג מיני מלבושים ביחזקאל ואעדך עדי ואנעלך תחש כו' וכשחטאו ישראל אבדו כדכתיב ויתנצלו בני ישראל את עדים ובזכות אלו י"ג מינים שהתנדבו חזרו להם י"ג (נלע"ד דר"ל לע"ל) יחזרו כמ"ש בשבת ע"פ ופדויי ה' ישובון שמחת עולם שמחת מעולם כו' ע"ש:

ובזה מבוארים כל הקושיות הנ"ל דוק ותשכח אך להקדים עוד מ"ש ברבה ש"ה רס"ז ורס"ט דמשבט לוי לא ניטל זיין שלהם וביר"ג פ' תשא ק"ח ע"ד מביא בשם הזוהר עש"ט דיהושע לא חטא לא נוטל ממנו עדיו, ולפ"ז משמע דמשבט לוי לא נטל מהם המנעלים הנ"ל המורים על אחדותו והם העדיו הנזכרים, ובז"מ מה שמקשים העולם דלכאורה סתרי קראי אהדדי מ"ש רש"י בפ' עקב ע"פ רגליך לא בצקה כדרך הולכים יחף, ובפ' כי תבא כתיב ונעלך לא בלטה מעל רגלך, ונבוכו בזה רבים מאוד. וי"ל שם בפסוקים דפתח בל' רבים שמלתכם וחזר ואמר בלשון יחיד ונעלך, וחזר הכתוב בלשון רבים לא אכלתם, אבל הנכון דמאלו שחטאו ניטל עדים דהיינו המנעלים הנ"ל, ועל אלו אמר דאעפ"כ רגלך לא בצקה כדרך הולכי יחף, אבל אלו שלא חטאו דהם נקראים יחידים נגד כל ישראל, ע"כ אמר בלשון יחיד נעלך דווקא.